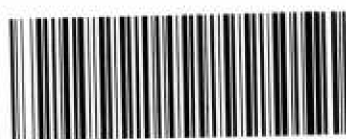
2308/49-פ

הרצאת נטע הרפז בוועידה חקלאית
24.1.1939

3/9/2/50

הועידה החקלאית,
אהל שם, תל-אביב,
24.1.39

הרצאת
הח' נטע הרפז

אנו נמצאים זה חדשים אחדים בכל המושבות בארץ בעבודה עברית מלאה, פרט למקומות בודדים, כמו: פתח-תקוה, הדר, בחריה, פרדס האחים רוקח, ופרדס בנס ציונה, חברת"תורי", בעל-בית בחל - אביב, בעל פסג'.

25 אלף פועלים עסוקים עכשו בחקלאות, בקטיף, באריזה ובסוגי עבודה אחרים. שאיפתנו ושאיפת תנועת הפועלים בארץ הוגשמה כעת במלואה.

כל המושבות הן עבריות, נהלנו משא-ומתן עם התאחדות האכרים על דבר הבטחת עבודה-עברית בעתיד, הצגנו לפניהם את הדרישות שלנו הידועות לכם כבר.

1) עבודה עברית מלאה.

2) שכר עבודה המקובל מ-17.5 -20 גרוש ליום.

3) קבלת פועלים באופן מאורגן.

4) לשכת עבודה אחת - שכל בעלי הפרדסים, כל נותני העבודה יקבלו את הפועלים ע"י הלשכה.

לא הגענו לתוצאות. אני חושש מאד שלא נגיע לתוצאות. כשמתהלכים במושבות הללו שקימת בהם עבודה מעורבת, ונפגשים עם הרבה נותני-עבודה הידועים לנו ביחסם לעבודה העברית לא רואים את התסיסה הכללית בשאלה זו. אין לי גם בתוך הישיבות עם התאחדות האיכרים הרגשה זו. לבן יש רצון פעם ולתמיד לסדר את הענינים. אמנם, חלק מבעלי-הפרדסים הללו שנה את עמדתו. אני אומר חלק- קשה להעריך מהו המספר אשר הגיע לאותה מסקנה-אולי למה שהגיעו אותם האכרים, אשר מהיום הראשון של הקמת המשק, נמצאים בדעה אחת- בדעה של עבודה עברית מלאה, אבל יש עוד,-לא קטן הוא המספר, אולי יותר מ- 30 אלף דונם - אשר חושבים תקופה זו לתקופת מעבר, אשר מחכים אולי לרגע, לשנוי המצב בעבודה-העברית.

השאלה הנוקרת במוחנו אחרי הקרבנות הרבים קרוב למאה איש, שנתנו במושבות בשנות המאורעות האלו, אחרי הדם שהפקרנו והקרבנות שהקרבנו בעבודה ובשמירה עליהם. נוכח המצב של המוני העם היום בגולה עם הרדיפות וגזירות השמד המתמידות, נישולם מעמדותיהן הכלכליות, מעבודה, תנאי העוני והדלדול שבכל קיומנו, במציאות של חוסר סכויים בעתיד לנער היהודי, נוכח ההכרח הגדול לתת מקלט לנדכאים ונרדפים אלה, לתת להם את האפשרות להכנס לחיי עבודה בארץ ולהתערות בה. נוכח מצב הבטחון בשלשת השנים האחרונות וכל אשר עבר על ישובנו במשך תקופה זו, לקראת המחר המעורפל עם הסכנות האיומות הצפונות בו למפעלנו בארץ-נוכח כל זה-לא נוכל להשלים עם נישול חדש. לא ניתן לנשל אותנו. מה שקרה בשנת-1921 ואחר-כך בשנת-29, לא נתן שיקרה שוב, לא נתן להכניס כל שנוי במצב הקיים. הדבר הזה לא יקום, כי זעזועים קשים יהיו בארץ אשר עוד טרם ידענו כמוהם. אינני צריך להגיד את הדברים האלה במלוא כבדם ומשקלם, שהם ישמשו אזהרה חמורה, לכל אלה שחושבים לזעזע את יסוד קיומנו בארץ - את העבודה העברית. העובדים בעבודה עברית הם לא מעטים בארץ, עמדתם ועמדתנו בשאלה זו, הפרוגנוזה שלנו היתה נכונה. הצבור שלנו יחד עם אלה אשר הצטרפו עכשיו אליהם יצטרכו להשתתף באופן אקטיבי לשמירת העמדה בעבודה עברית.

גם המושבה איננה כבר זו מה שהיתה לפני שלש שנים. בא שנוי רב בתוך המושבה, בתוך בני המושבה. בפעולתנו באגודת עובדי האריזה, אשר מרכזת 5500 חברים, שמהם כ-20 אחוז הם לא חברי ההסתדרות, ובתוכם אחוז גדול של בני המושבה.-אכרים, בני המושבה, האורזים וכל החוגים במושבה שעברו לחיי עבודה בשנים האחרונות, ועמדו אתנו יחד במשמרת העבודה העברית ושמרו על העמדה החשובה הזו שכבשנו אותה בימי המאורעות. חובתנו הראשונה לאחד את העובדים במושבה. (בפרטים לא אגע-על זה ידבר החבר ספריר). אנו מחויבים ליצור לשכה אחת לכל העובדים במושבה.

עכשיו הצעה קונקרטית בענין זה. עלינו להתכונן לקראת המצב הזה. אנו מחויבים לרכז בעוד מועד מוסדות ציוניים וישוביים, בנקים קואופרטיביים, מפלגות ציוניות. אנו צריכים לתת בטוי לדאגה הגדולה

והחרדה לקראתא× הבאות בשטח העבודה העברית.עלינו ליצור בארץ ובתנועה הציונית כח מרוכז של עבודה עברית.עלינו לשים לב לכל השאלות הפנימיות הקשורות ש עם העבודה בפרדסנות.

יותר מעשרת אלפים פועלים עובדים עכשיו בקטיף ובאריזה,פועלים אשר הם חדשים בעבודה ואנו מחויבים לעשות פעולת הדרכה גדולה,להכין את האנשים הללו הן בעבודה בקטיף והן בעבודה בבירור.נעשית פעולה ע"י הסוכנות היהודית בהשתתפותנו בשטח ההדרכה יותר מ-300 חברים מדריכים את האנשים אאא× החדשים בעבודה ומכינים אותם לקראת העונה,לקראת העידור, לקראת פתיחת בורות,אשר יהיו לנו בעוד חדשים אחדים.עלינו לעשות הכל בכדי להגדיל את הפעולה הקבלנית שלנו במושבה. ולזה אני רוצה להקדיש חלק מדברי.

הפעולה הקבלנית בחקלאות איננה חדשה אצלנו.התחילה בה עוד בעליה השניה,במשרד הארצי-ישראלי ואחר-כך בקבוצות.ואני יכול להגיד שבכל העבודות במושבה עוד לפני המלחמה העולמית נעשו נסיונות של קבלנות,הן חלקית והן עונתית.ועלי לציין שגם באריזת הפרי נעשה מצד קבוצת אחוה נסיון חשוב במקוה-ישראל לקבל אריזה בקבלנות,ואני מציין את זה שהאינציאטיבה לענין אאצא× זה באה ממ"ר קראוזה,המנהל של מקוה-ישראל .

בהזדמנות זו אני רוצה לציין, שזה 25 שנים בא שנוי במקוה ישראל. מאז שמר קראוזה נכנס בה נכנסה רוח עברית במקום ורבים מאד הם בתוכנו הבוגרים של מקוה ישראל, אשר תופסים מקום במשקים שלנו ובעבודה הארגונית שלנו, ובעבודה במושבה. לא מעט עודדו אותנו בפעולה הקבלנית הזו, הן במשרד הא"י והן האנשים השונים בישוב.

מה היו המניעים, שהביאו אותנו לידי המחשבה המיוחדת על הפעולה הקבלנית בחקלאות. אנו היינו רגילים בחור ועד פועלים ללכת ערב ערב לבעלי הפרדסים ולבקש מהם יום עבודה ואם הצלחנו ערב בבקשה כזו אזי העבודה שהשגנו היתה רק ליום אחד ולפעמים גם לא ליום. לפעמים כבר בבוקר הודיעו לנו, שטעו בחשבון. מצבנו בארץ, מצבנו במושבה הכריח אותנו לחפש דרך ושיטה חדשה בכדי להבטיח לנו עבודה. ובדרך זו של קבלנות ראינו הצלה גדולה שאנו ע"י זה נקבל עבודה שלמה לתקופה ידועה וזה יבטיח לפועלים אפשרות מינימלית של ימי עבודה בטוחים.

לצערי עלי לציין, שלא המשכנו בדרך זו בעקשנות, גם לא יצרנו את הכלים הללו בכל המושבות במשך הרבה שנים על אף העובדה, שאחד הפתרונות החשובים בשאלה זו של המושבה, הן לגבי העבודה והן לגבי הארגון זוהי הפעולה הקבלנית. הסתדרות פועלי הבנין, שפעם היתה זו ההסתדרות הארצית של פועלי הבנין קבלה בשנת 1924 החלטה בועידתה להגיש עזרה חמרית ומוסרית להסתדרות החקלאית לשם הקמת מוסדות קבלניים לחקלאות. רק בימים האחרונים דפדפתי בהחלטה זו ב"פנקס" כרך שני, יא, כז' אדר א' תרפ"ד ואני מיעץ לחברים לשים לב, שבשנת תרפ"ד הביעו פועלי העיר את נכונותם להגיש עזרה מלאה לפעולה הקבלנית. עכשיו אנו עומדים כבר שלוש שנים בפעולה הזו. 12 משרדים קיימים במושבות ומה הם ההישגים שלנו במשך שלושת השנים הללו?

בשנת 1936 קבלנו עבודות שנתיות וחלקיות ובקטיף בסכום של 21.000 לא"י - אני מציין רק במספרים עגולים -, בשנת 1937 - 43.000 לא" ובשנת 1938 טרם סכמנו, בערך על 53.000 לירות. ובסה"ה במשך שלושת השנים הללו קבלנו עבודות ע"ס של 117.000 לירות וצריך לקחת בחשבון, שלא כל המשרדים נפתחו בזמן אחד.

ימי עבודה היו: בשנת 1936 - 90.000; בשנת 1937 - 178.000;
בשנת 1938 - 225.000;
ובסה"ה 493.000 ימי עבודה.

מה מלמדת אותנו שלושת השנים הללו? - שיטנו כר נרחב לפעולה זו, שהאפשרויות לתקופה הקרובה הן גדולות למרות המצב הקשה בפרדסנות.

מספר הפועלים שעבדו בעבודות אלו:

בשנת 1936 - 80 פועלים קבועים; 720 פועלים,
באופן ממוצע בקיץ
1700 בעונת הקטיף
בשנת 1937 - 192 פועלים קבועים; 935 בקיץ,
2050 בעונת הקטיף

בשנת 1938 - טרם סיכמנו, אבל לפי הערכה
260 קבועים; 1300 בקיץ,
אולי 2300-2500 בחורף.

מה נותן לנו הסיכום הזה? אחוז הפועלות בעבודות הללו בחורף- כ-50%, בקיץ -15%-20% מלבד בעבודת הגיזום.

מהו שכר העבודה של הפועלים? בעבודות השנתיות מעשרים גרוש ומעלה, הוא גם מגיע ל-30 עד ל-35 גרוש. בעבודות החלקיות -ב ~~70%~~

ב-70% עשרים גרוש, ב-30% שכר עבודה יותר קטן.

עלינו לקחת בחשבון שאנו מעבירים דרך הצנורות שלנו כמעט את כל האנשים החדשים. עשינו הערכה במקומות השונים. היום עובדים כ-2500 איש במשרדים הקבלניים מתוך מספר הפועלים שעברו כעשרת אלפים איש. אנו מעבירים דרך הצנורות הקבלניים כמעט את כל ההדרכה, אמנם אנו לא מקבלים את כל ההדרכה, מצד הסוכנות היהודית לא"י אנו מקבלים אולי שליש מזה שאנו מוציאים להדרכת הפועלים.

עשינו גם פעולה באריזה. השנה רוכזו בידי המשרדים הקבלניים כ-200 אלף תיבה. אני מחשיב מאד את הפעולה הזו. אנו נוכל ע"י הרחבת הפעולה הזו להביא תועלת מרובה גם לריכוז העובדים בשורותינו, אותם העובדים הנמצאים מחוץ לשורותינו. את הפעולה הקבלנית באריזה נצטרך לסדר בשותפות לא רק עם אגודת עבודת האריזה כי אם בעלה בידינו והדבר עומד להתגשם - נצטרך לסדר הסכם עם ה"אורז", נצטרך לשתף בפעולה הקבלנית גם את ~~אאאא~~ הגורם הזה, כי הוא חשוב מאד לגבי עבודתנו במושבה.

אני עובר לשאלת האמצעים. מה יהיו ההפסדים של המשרדים - טרם יכולנו להגיע לידי סיכומים, אבל לפי מה שנראה לנו יגיע ההפסד קרוב ל-6%. ההפסד הזה כולל גם את הגרעון של האדמיניסטרציה, לא רק המקומית אלא גם את המרכזית, שעסוקים בה שלושה חברים וגם ההפסדים, שידענו אותם מראש בקלקולציות המיוחדות שקבלנו בתוך החשבון הזה.

אני סבור, שסיכום כזה של שלוש שנים בפעולה חדשה בסקטור הכי קשה, שכל נקודת הכובש של הדרכת העובד החדש הוטלה על הפעולה הקבלנית הזו הוא אחד ההישגים הגדולים שלנו, ואני מקווה, שנגיע לתקופה כזו, שהפעולה הקבלנית תכסה את כל הוצאותיה. אין ברצוני למנות לפניכם את כל הקשיים שלנו בגלל חוסר אמצעים מספיקים, אולם אנו סדרנו את התשלומים בכל המקומות, יש ששלמנו במקומות ידועים פעם לשבועיים פעם לחדש ועליכם להבין, שבתנאים של היום אין הדבר הזה קל. אנו גם הבטחנו את כל הפועלים שלנו מפני מקרי תאונה ואסון. צריך להעריך את זה במצב הדברים של היום בארץ בהתחשב עם התנאים השוררים אצל נותני העבודה הפרטיים. אנו משלמים

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

גם מס מקביל לקופת חולים, אמנם במידה מצומצמת, אבל משלמים בעד כל יום עבודה.

יש לנו קשיים מרובים מאד בהרחבת הפעולה כי אין לנו אמצעים מספיקים וכאן אני עובר לשאלה היסודית, בה אנו מתחבטים במשך כל תקופת הפעולה הקבלנית שלנו. בכל שטח פעולתה של ההסתדרות אין המצב דומה לזה ששורר בשטח הפעולה הקבלנית במושבה. ההסתדרות למדה מהמפעל החקלאי במושבה, שבפעולות כיבוש צריך ליצור כלים גדולים וחזקים, שבפעולות כיבוש אי"א ללכת עם ציוד שאינו מספיק ואנו זה שנתים עומדים בפני השאלה הזו וטרם מצאנו לה פתרון. אנו אומרים, חובת המפעל החקלאי, ההסתדרות החקלאית, כל מוסדותיה מחוייבים להתרכז ולהמציא את הסכומים הדרושים ליצירת ההון היסודי בשביל המשרדים הקבלניים. ההסתדרות החקלאית יצרה מוסדות חשובים ואין המוסדות הללו פטורים, או יותר נכון, הם מחוייבים להמציא לפעולה הקבלנית את השתתפותם בסכומים ניכרים בהון היסודי של המשרדים הקבלניים, אותו הדבר ביחס לשאר מוסדות ההסתדרות.

ההחלטה הלז של פועלי הבנין, /מלפני כמה שנים/ שקראתיה לפניכם, אינה החלטה סתמית, היא לא היתה החלטה סתמית, אז שלט הרצון בקרב פועלי הבנין לבוא לעזרת הפעולה הקבלנית במושבה. אנו יצרנו מוסדות חשובים לעבודות צבוריות ובנין ופועלי המושבות היו המיסדים הראשונים של בנק הפועלים, יצרנו - אנו הפועלים החקלאים בימי המלחמה את המשביר, יצרנו את "תנובה" ובחובתה של ההסתדרות הוא לבוא לעזרת המפעל הזה. אני אומר מפעל גדול - אין אני זוכר בכל עבודתנו במושבה אפשרות כזו, שנוכל לרכז בידנו הרבה אלפים ימי עבודה.

כעת הנני לענות לכמה דברים שנכתבו ונאמרו בצורה הוגנת או לא הוגנת. עיבוד שנתי כן - עיבוד חלקי לא! מה זה עיבוד חלקי? אם קטיף, שזה תופש עונה שלמה היא עבודה עונתית או לא? או שמקבלים עבודת גיזום בתקופה הכי קשה לפועל במושבה, עבודת זיבול. במושבות הללו 70% של העבודות נעשה בעבודה מעורבת או בעבודה ערבית. אם אנו מרכזים בידינו עבודות חלקיות זה משמש ברכה לפועל במושבה, למאורגן או לא, בשרון אנו לא מקבלים כמעט, זוהי התשובה - לא מקבלים כמעט.

אנו מחויבים לשנות בתוכנו את העמדות השונות ולרכז את כלן לענין היסודי. אין פתרונות רבים למושבה, ואם אנו יכולים בפעולה יסודית עם אמצעים גדולים להכנס ולרכז בידינו מאות ואלפים, ואני אומר אלפים, מפני שכיום אנו עומדים כבר ב-½מליון ימי עבודה, נאפשר להגיע באמצעים מתאימים ובחיזוק פנימי לחצי מליון לירה עבודה. אם בשנת של+ 1936-1937 היו בידינו 700 אלף תיבה תפוחי זהב, ובשנת -1937 היה בידינו מליון תיבה, ובשנת -1938 היה בידינו מליון וחצי תיבה, לא מן הנמנע שבמושבות עם עבודה מעורבת יהיו -40% של פרי בידינו, אם אנו ע"י זה יכולים להשיג חלק גדול של המשק הזה בו אנו מתאבקים דורות, אם אנו יכולים לרכז את זה בידנו, אז צריך היה לשם זה להיות רק עידוד פנימי, ועלינו היה לדאוג לאמצעים למען נוכל להרחיב את עבודתנו.

מה נתנה לנו הפעולה המשקית שלנו?- המשרדים הקבלניים " יכין ", "תנובה-אקספורט". בעצם עוברים בידינו במושבה כ-3מליון תיבה דרך כל שלשת הצנורות, ז.א., שבאופן כללי, אנו מרכזים קרוב ל-40% מכל הפרי. אנו עם הרחבת פעולתנו עלולים להגיע, למצב לגמרי אחר, הן בשאלת העבודה והן בשאלת הארגון. חובתנו היא אחרי שנשיג את האמצעים, ואחרי שנבסס את הפעולה הקבלנית לפתח משרדים בכל המושבות, שאין עוד בהם משרדים קבלניים אנו צריכים להגיע, לפחות, ל-100 אלף לירה עבודה, מלבד חברות הפרי שלנו. ובחברות הפרי אנו צריכים להגיע לעוד 100 אלף לירה עבודה. אנו נוכל לרכז מליון לירה עבודה בו בזמן שכיום יש לנו במושבה לפחות -20 אחוז, אז כוחנו יהיה אחר, עמדתנו במלחמה לעבודה עברית, עמדתנו בארגון תהיה לגמרי במצב אחר. הסיסמא שלנו לקראת העתיד הקרוב צריכה להיות ש-50000 אלף פועלים אנו מוכרחים להעסיק בפעולה המשקית שלנו. וזה לא מן הנמנע, התפתחות הדברים בשלשת השנים האחרונות מראה לנו שאפשר להגיע למצב כשה, והועידה צריכה לחזק את הדבר. בכדי להשיג את המטרה אנו זקוקים:

א) <u>לאמצעים</u> גדולים לשם הפעולה הקבלנית.

ב) <u>לאחוד</u>, אם לא יצא לפועל האחוד הכללי של כל הקואופרטיבים,

עלינו לאחד את שני הקואופרטיבים שלנו,ולזה אני רוצה להקדיש כמה מלים.
יש אמון בין הפרדסנות לפעולה המשקית של ההסתדרות.דרך כל אגודות המשקיים שלנו רכשנו לנו את האמון הזה.לא עמדתי על היחס של נותני העבודה למשרד הקבלני.במעט ב-95% ישנה שביעות-רצון מעבודתנו. קיים אמון בפעולה המשקית של החברות שלנו,וישנם עוד כ-40 אלף דונם פרדס אשר מתחיל לשאת פרי,או שנשא פרי ולא התקשר עוד עם שום חברה אחרת.ואנו,ע"י שתי החברות שלנו לא משיגים אתכל מה שאפשר להשיג בחברה אחת מאוחדת.בעלי הפרדסים שואלים את זה,למה החלוקה לשתי חברות,וזו היא שאלה שהועדה חייבת לענות עליה. לי לא מובן הדבר גם כיום.וכמה שלא שמעתי וכמה שלא הסברתי אי אפשר,בשום - אופן,להסביר את זה לבעלי-הפרדסים. והענין הזה הוא בשבילנו בעל חשיבות ממדרגה ראשונה.

חברה מאוחדת אחת של פרי יכולה לרכז עוד 40 אלף דונם או 50 אלף דונם לחברה שלנו וזה אומר,שאנו מרכזים את העבודה העברית לידינו ואני אומר- אמון לחברות לפעולה המשקית של הסתדרותנו,אמון גם של המנהלים אשר התנכרו זמן-מה לעבודה עברית.אני לא רוצה לעמוד על פרטים,אף כי,יש הרבה דברים מעניינים מאד בנקודה זו, בכניסת כל הפרדסנים הללו לתוך החברה שלנו,לתוך הקואופרטיב שלנו. החברה שלנו מבטיחה,קודם-כל,עבודה עברית מאורגנת וזה מאפשר לנו לעבוד במשטב לגמרי אחר.ועלינו, בועידה זו ,לגמור את הפרשה הזו.אינני מסכים עם מטרני,שכאן לא המקום האחרון להחלטה.פה ~~לא~~ המקום האחרון להחלטה.כאן נמצאים אנשי ההתישבות אנשי המושבות,כאן המקום להחלטה.

ועכשו לעצם הענין.אני לא אעמוד על פרטים.אם יהיה ויכוח אני אוכיח שאין שום נימוקים משקיים בעד הפירוד הזה.עם כל הדברים וכל הספורים שבזה כלול חשבון משקי גדול לא אקבל את זה.זה לא נכון.כל חברה מרכזת מה שאפשר יותר פרי, מפני שע"י זה היא מוזילה את ההוצאות שלה,היא נעשית לכוח יותר גדול,אז היא

יכולה לשלוט על כל מיני דברים שצריך לשלוט עליהם מבחינה מסחרית.

אני לא גורס שבחנות קטנה יותר טוב מאשר בחנות גדולה.אינני מקבל את הפסוק המסחרי הזה,אינני מקבל את הדעה, שחברה אשר מרכזת מליונים כחה יותר גדול וחזק בשוק,כחה יותר חזק באניות,כחה יותר חזק בכל דרכי העבודה. אין זה מוצדק משום בחינה להשאיר את הסטטוס הזה שאנו נמצאים בו.אני חושב שנעשה משגה מקצועי במרכז החקלאי,ואנו וכל חברי המרכז החקלאי רואים ומכירים במשגה זה.ואין זה מחייב להשאר ככה.אין זה משנה את הסטטוס הקואופרטיבי,אין אני אומר,שלא יכנסו לקואופרטיב . צריך רק להבטיח שהיסוד-הקואופרטיב,יהיה בידי ההסתדרות . אין אני מציע לשנות את הדבר

הזה,אפשר למצוא דרך נכונה לסדר את הדבר ולהבטיח את העניינים.ואני חושב את זה לדבר לא נורמלי, ולא צריך שיהיה דבר לא נורמלי בזמן שזה גורם נזק. יסודי,הן במובן המשק,והן במובן העבודה.אנו למען הבטיח 40 אלף דונם לעבודה עברית,מוכנים לעשות מאמצים יותר גדולים מזה,מוכנים ללכת לבית-הסוהר, מוכנים לעשות הרבה דברים קשים. גם אחרי ששתי החברות שלנו תתאחדנה תשאר לנו עוד שדה פעולה בסקטור של הפרי,ואני אמרתי מקדם,את העבודה הזו נעשה באופן משותף עם כל הגורמים הבאים בחשבון לפעולה זו,אינני רוצה להרחיב את הדבור בנקודה זו.כאשר אנו מגיעים לעבודה עברית מלאה,מתיצבות לפנינו כמה שאלות רציניות ביותר,ועליהם אני רוצה לעמוד בסוף דברי.

החשבון שלנו אומר:בחורף זה,בפריון זה בכמות הפרי של היום יהיה צורך בחורף ב-25 אלף פועלים, בקיץ ב-14,מפני שאני מניח ש-15-20 ימי עבודה הם במשקי העבודהם נחוצים ,איפוא,לכל היותר 15 אלף פועלים.אם נניח,שמספר זה הוא קצת מוגזם,עומדת לפנינו השאלה מה לעשות עם עשרת אלפים פועלים לרגלי ההבדל במצב העבודה בין הקיץ והחורף,ושאלה זו נהיית עוד יותר קשה לקראת העתיד.אם נגיע בחורף ליותר מ-35 אלף פועלים בזמן שהפרדסים יזדקקו לעבודות מלאה ובקיץ לא צריכים לעבודות על המשק הקיים,

יוגדל שטח העבודה,כי נטיעה חדשה אין,ואנו

ואנו צריכים לבנות על המשק הקים.כ]נסים חדשים לא נוספים,ואז תעמוד לפנינו שאלה פי כמה חמורה מה לעשות בקיץ עם עוד צאxאxאצxאxאיxאx עשרים אלף פועלים.השנה אנו כבר עומדים לפני שאלאx של עשרת אלפים.

איך חושבים לפתור אותה השנה? אנו חושבים שאלפים יעזבו את העבודה בקיץ.יש חוגים אשר אינם באים בחשבון.בשביל עבודה בקיץ. -8000 ישארו ושאלה זו עומדת לפנינו ואנו לא צריכים להפסיד את המחנה הזה,כי אין זה כל כך קל להפקס למושבה ולהקלט בה.והשאלה תהיה עוד יותר קשה בעתיד; במשך השנה המספר יגדל ויגדל,עד שנגיע ל-35 אלף ואולי עוד -3000 אלפים - ואנו מוכרחים לחפש פתרון זמני לקיץ זה ולחפש פתרון לעתיד,ולסוגיה זו אני רוצה להקדיש את דברי.

אנו מחויבים לחפש פתרון לשאלה זו.אנו לא יכולים להכביד על הפועל,שבעונת החורף,עם בה גם ימי גשם,חלק של הפועלים שהוא לא יוכל להחזיק מעמד גם בקיץ,כי בקיץ אין אפשרות להעסקתם,ולטלטל את הפועלים בקיץ זה לא ניתן.יש הרבה אנשים שמתקשרים ואי-אפשר להזיז אותם,ושנית אין זו דרך,אנו ע"י זה לא נשיג את המטרה.מתוך זה אנו סובלים כל השנים, מתוך זה מצב הפועלים כל-כך קשה.לא שכר העבודה הנמוך הוא,בעיקר, המכביד על הפועל כי אם זה שאין לו עבודה כל ימות השנה,מתוך זה מצבו קשה,ומתוך זה אנו צx נמצאיםצמצ במצב קשה.

מה הם הדברים שאנו רואים שצריך בהם לטפל בצורה אקטיביx.

קודם-כל,עלינו להרחיב את העבודה בקיץ.הזנחנו בקיץ שורה שלמה של עבודות הכרחיות בפרדס,ואנו מחויבים לחפש דרך איך להרחיב את העבודה הזו,ביחוד,עבודית הזיבול והגזום.אנו צריכים למצוא צורה מתאימה להביא את חברות הפרי לידי זה,שיכנסו לסעיף העבודות האלו.

ביחס לעוד כמה עבודות קטנות אשר הזנחנו בשנים האחרונות בפרדסים - וכאן מוכרחים לחשוב על שאלה קונקרטית;אם בחורף בעבודת הקטיף מטיבים עוד במאמצים גדולים את הכסף בשביל העבודה העברית,ע"י חברות הפרי,

אז בקיץ שכר - העבודה של הפועלים נמצא במצב קשה מאד,איננו משיגים אותר בזמן,והעניינים יגעים מאד.אני רוצה למסור לועידה סיכום קצר על פעולה אחת,שנעשתה,ע"י,קרן חוסר-עבודה וקרן עבודה-עברית עם בנק-הפועלים בערבותה של הסוכנות היהודית בחלק.במשך שנתים וחצי שהקרן הזו קימת נעשו פעולות בשביל המשרדים הקבלניים-פעולות דיסקונט בסכום - 20000 לירות.אני נותן מספרים עגולים.

שולם ע"י נותן העבודה - 17053 לירות,

נשארו חייבים נותני-העבודה - 3019 לירות,

פגורי שטרות שהגיע זמן פרעונם ולא שלמו יש בס"ה -3396 לירות .

ואני אומר במצב כו במצאת הפרדסנות והישוב בארץ בשלשת השנים האחרונות

בבנק הפועלים,בכל זאת,בפעולת הדיסקונט,העניינים פחות או יותר סודרו ולא מראים על פיגורים גדולים.

אחר הוא הענין דרך לשכות-העבודה,המצב שם יותר קשה. בלשכות-העבודה,שעל יד מועצת - הפועלים ולא על יד המשרדים הקבלניים,שם, העניינים יותר יגעים.ואני חושב,שיש הלא מעט מהזנחה שלנו במקומות האלה. שם זו תמונה אחרת.מספר לשכות העבודה עשו דיסקונט על-.12.730 לירות שולם ע"י האכרים - 5585 לירות,

נשארו חייבים -4144 לירות,

פיגורים -.3089 לירות,

הלואות שנתנו לעבודה,בכדי להגדיל את הפעולות במשקים שלנו,בסכום של -.3357 לירות,פיגורים -.305 לירות.

למה אני מביא את המספרים האלה,לא ~~בכדי~~ בכדי להסביר שיש אפשרות גם בתוך התנאים הקשים של הפרדסנות,ליצור קרן דיסקונט על עבודה,אבל שאפשר להבטיח את התשלומים עבור הפעולה הזו,זה ירחיב לנו את העבודה.

נקודה שניה -אנו צריכים לכון את משקי העזר שלנו,שעבודתם העיקרית תהיה בקיץ.אני כאן לא אעמוד על פרטים,אבל אני אומר - עלינו לשים לב שמשקי העזר,אשר יעסיקו את העובדים בקיץ,צריכים להכניס גמרון חצש לגידול טבק,מפני שבטבק עיקר העבודה הוא בקיץ,ואנו מחויבים את הסבר הזה להכניס בחשבון.

עבודות-צבוריות. (פרומקין איננו כאן, הוא חולה עכשיו), אבל יש הצעה לסדר עבודות צבוריות, בשורה של מושבות, בסכום של 100 אלף לירה, ויש צורך בעבודות הצבוריות הללו. הכבישים הללו נחוצים לפרדסנות, ויש צורך לרכז את כל המאמצים. זה יוזיל את הובלת הפרי, ולא רק הוזלת הפרי, זה גם ישמר על טיב הפרי שלא יתקלקל, וצריך לעשות כל כמאמצים, שתכנית כזו תוצא לפועל. בכדי להקל עלינו את הקיץ הזה, יש גם תכנית לשיכון עולים. (על זה ידבר הח' שפריר), אבל למה שאני רוצה להפנות את תשומת לבה של הועידה, זה לשאלה אחת יסודית, שאני רואה בה בהתפתחות הדברים לאפשרות של עבודה בקיץ לפועלבמושבה. זו היא תשובה ידועה בנוגע לתעשיה שתהיה רק בעונה המתה והיא תמצא רק מה שנחוץ לפועל במשקים ותכנית אזו אנו מחויבים להגשים. נסיתי בתקופה האחרונה לברר אותה עם כמה אנשים יודעי דבר ונראה שבתור תעשיה פרטית לא נשיג את זה, אבל בתור תעשיה לאומית אפשר בכל מחוז בארץ להכניס כמה תעשיות, אשר עבודתן תהיה רק בקיץ, אם אפילו התעשיות האלו לא תספיקנה, אנו מחויבים לעבד הכל מה שיש לנו לענין המושבה, ושבזה גם תעשיות הקשורות עם תפוחי-זהב. יש תעשיות, אשר באות בחשבון במושבה דוקא בעונות המתות, ואנו מחויבים בשטח זה להכנס בפעולה גדולה. גם את עבודות הבנין במושבות אנו מחויבים לכון, גם אם תהיה זו אכזריות ביחס לפועלי הבנין כל העבודות שיש בקיץ צריך לעשות אותן, ובחורף אנו צריכים להעסיק אותם בעבודה חקלאית, אין לנו דרך אחרת, אחרת לעולם לא נגיע לתכנית משוכללת בעבודה במושבה. ואני אומר שאפשר את זה להשיג.
ועידה זו צריכה להטיל על המוסדות לגשת לשאלה זו, אשר היא מכבידה על הפועל, אשר היא אוסרת על הפועל נדידה תמידית, דבר שאי-אפשר לבנות עליו

לבסוף מלים אחדות על המושבה. אנו, - הפועלים החקלאיים בארץ, אלה שנמצאים במשקים ואלה שנמצאים במושבות צריכים לזכר דבר-אחד, שעל המושבה אנו מכבידים יותר מדי, אני אומר, אין לה פרדסנות, אין לה פועלים, יותר מדי מכבידים על נקודה זו. אנו כל השנים הוצאנו מהמושבה את הכי מוכשרים, את הכי מתאימים, אשר נקלטו כבר בעבודה במושבה הוצאנו אותם להתישבות, אנו נלך כך הלאה, נכניס את האנשים החדשים למושבה ומהמושבה נעביר אותם להתישבות, אבל עלינו לדאוג, לשים לב שישאר לנו

מקום, אשר הפועל יוכל להמצא בו, וזה תלוי בנו. קבלנו עכשיו עליה חדשה, הן מהערים והן מחוץ - לארץ. המצב במושבה הוא לא טוב. מוכרחים לחפש דרך איך לרכז את האנשים הללו בתוך מסגרת אשר תאפשר לנו הדרכה בעבודה, והדרכה חברותית, ויש הכרח להקים גופים במושבה, ולזהצריכים כוחות. טובי החברים אשר היו במושבה ואשר מכירים את המושבה ואשר ידעו איך לדאוג הלכו ועזבו. הדבר השני הכרחי כלפי העניינים במושבות הוא - הפסקת מלחמת המפלגות. אין עוד חזית כה קשה כמו במושבה, ואני אומר זה כל השנים, אין חזית יותר קשה. אנו מתאבקים בה שנים, עשרות בשנים, מלחמה מאד קשה, ואנשים הרבה, הרבה בלינסיון, הן בעבודה והן בחיים, והן בידיעת הארץ. אופי העניינים במושבה, אופי הויכוחים במושבה הצורות המפלגתיות השונות במושבה, זה מזיק לענין העבודה - עברית, לאיש החדש, הבא אלינו. וזה לא מושך כוחות אלינו, אלא דוחף מאתנו כוחות, ואני אומר שאפשר למשך, אפשר להשיג את הדבר שישנו במושבה, ויש הרבה טוב במושבה. - יש גם נוער מגדל במושבה בעבודה היום ולמד והוא מושרש בארץ ובמושבה, מאוד קרוב לנו לפי שרשו. אופן התעמולה, אופן הוכוחים, אופן הפלקטים שלנו - הם לא מושכים, מוכרח לבוא שנוי יסודי בדברים. הנסיונות שלנו בשנים האחרונות הוכיחו לנו שישנה דרך, ישנה אפשרות והדרך היא אחרת מאשר הלכנו בה עד כה. מוכרחים למצוא שלום במושבה, שלום בין העובדים, שלום בין הקרובים, מפני שיש לנו חזית מאוד קשה.

הסוכנות - היהודית, במשך שנים רבות, מיום שאני מכיר את המושבה ההסתדרות - הציונית, בצורת חובבי - ציון קודם, המשרד הארצי - ישראלי -, הציעו לנו צורות שונות של עזרה למושבה. אנו - אנשי העליה השניה ברובם הגדול, לא רצינו את העזרה הזו. חשבנו שבכוחם של הישגים קלים במושבה נתגבר על כל המכשולים. זה כבר משנת - 1922 נדמה לי, משקיעה הסוכנות - היהודית במושבה סכומים לא קטנים, ויש ברכה בזה. אבל הענין של המושבה - 35 אלף פועלים בצוד שנים אחדות, בענף אחד בחקלאות שבמושבה - הוא הדבר הכי גדול שיש לנו. אין ענפים כאלה שעסוקים בהם כל-כך הרבה פועלים, שלא לדבר על השרות סביב. זהו אחד המפעלים הגדולים.

המושבות הללו בלי עבודה עברית הן סכנה לישוב. היה נסיון לישוב בהשתתפות של כל הגורמים ....

הסוכנות היהודית - עם כל המצב הקשה מחוייבת לתת את ידה לכל שטח הפעולה במסשב הרבה יותר גדול. אחרי ההסתדרות היא מחוייבת לתת את חלקה היא ובהתאמה לענין הגדול בו אנו עוסקים - לפעולה הקבלנית. אנו מוכרחים להקים מפעל שיכון חדש, הכרחי להרחיב את שטח עבודתנו.

נרשם סטנוגרפית
ע"י רות הררית,
לפי שיטת ד"ר מ. שרגרודסקה.
